

Nemzetközi kitekintés a foglalkozási rehabilitációs célú módszertani intézmények működésére

Szerző:
Kovács Anikó

Készült:
Az NPM Új Közmenedzsment Tanácsadó és Szolgáltató Betéti Társaság, valamint a PDCA Tanácsadó és Szolgáltató Betéti Társaság megbízásából, a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért közhasznú Nonprofit Kft. megrendelésére.

A tanulmány a TÁMOP 5.3.8-11/A1-2012-0001 kódszámú „Rehabilitáció-Érték-Változás (RÉV): Megváltozott munkaképességű személyek munkaerőpiaci helyzetének elősegítése érdekében történő rendszerszintű képzési és szolgáltatásfejlesztési modellprogram” kiemelt projekt keretében készült a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft. megbízásából.

Budapest, 2013. november 14.

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.

Cím: H- 1071 Budapest, Damjanich utca 4.

Telefon: (+36 1) 450 3230

www.fszk.hu

Felnőttképzési nyilvántartási szám: 01-0849-04

Intézményi Akkreditációs Lajstromszám: AL-2057

Tartalomjegyzék:

1. Bevezetés	4
2. Európa	5
2.1.1. European Association of Service Providers for Persons with Disabilities	5
2.1.2. European Union of Supported Employment	8
2.1.3. Scottish Union of Supported Employment (Nagy-Britannia, Skócia)..	8
2.1.4. Centre for Mental Health (Nagy-Britannia, Anglia).....	10
2.1.5. REHADAT (Németország).....	12
2.1.6. Vakakupiai Rehabilitációs Központ (Litvánia)	14
2.1.7. Vates Alapítvány (Finnország)	15
3. Európán kívüli szervezetek.....	16
3.1.1. Employment and Disability Institute (New York, USA)	16
3.1.2. Institute on Disability (New Hampshire, USA)	17

1. Bevezetés

Jelen tanulmány nemzetközi példák bemutatásával, a látható trendek fókuszba állításával segíti a helyét, tevékenységi területeit kereső – a TÁMOP 5.3.8-11/A-2012-0001 Megváltozott munkaképességű személyek munkaerő-piaci helyzetének elősegítése érdekében történő rendszerszintű képzési és szolgáltatásfejlesztési modellprogram témában Rehabilitáció – Érték - Változás elnevezésű projekt keretei között létrejövő -, ugyanakkor hosszútávon fenntartható és fejlődésre, megújulásra képes szervezet kialakítását.

A kutatómunka angol és német nyelvű internetes forrásokra épült. A témába illeszkedő, modellként tanulmányozásra érdemes szervezetek honlapjai erősen eltérő mennyiségű információt tesznek közzé, így a kiválasztott szervezetek teljesen egységes szempontok szerinti bemutatása nem volt lehetséges. Azonban, minden olyan esetben, ahol fellelhetők voltak, megjelennek természetesen a szervezeti struktúrára, célcsoportra és tevékenységekre vonatkozó információk.

Összességében hét európai és két Európán kívüli szervezet részletes vagy - elérhető információ hiányában – kevésbé részletes bemutatására vállalkozik a tanulmány.

A keresés és bemutatás során figyelembe vettem Bruckner László, a RÉV projekt keretében elkészült tanulmányának¹ szakmai-módszertani központra vonatkozó definícióját, valamint a tanulmányban felsorolt állandó és ajánlott funkcionális elemek listáját. A módszertani központ az abban szereplő meghatározás szerint: „A szakmai-módszertani központ elsődleges feladata a szolgáltatások modelljének, egységes módszertanának kialakítása, folyamatos fejlesztése, és annak biztosítása, hogy a kipróbált, bevált, működőképes és finanszírozható modell kapcsán a feladatellátásban részt vállaló szervezeteket tudásközpontként támogassa. Esetünkben a foglalkozási rehabilitáció egész országra kiterjedő ellátó, szolgáltató rendszerének egységes szakmai támogatásához szükséges módszertani intézmény kialakítását és működésének beindulását kell segítenie a projektnek.”

A vizsgálandó szervezetek kiválasztása a jövőbeli OMK tervezett céljainak figyelembe vételével is történt. Ezek között a legfőbb cél, hogy a kialakítandó központ fontos szerepet töltsön be a megváltozott munkaképességű, illetve fogyatékos személyek munkaerő-piaci helyzetének, foglalkoztathatóságának javításában. Ezt a módszertani központ közvetve kívánja tenni, elsősorban a foglalkozási rehabilitációban aktív szerepet vállaló alternatív munkaerő-piaci szolgáltatók országos szintű összefogásával és támogatásával, a foglalkozási rehabilitáció szereplői közötti szakmai kommunikáció elősegítésével, valamint az egységes minőségű szolgáltatási színvonal biztosításával.

¹ Bruckner László: Kapcsolódó szakterületeken működő módszertani intézmények összehasonlító vizsgálata, FSZK, 2013

A fenti kritériumok alapján teljesen megegyező feladat- és tevékenységi körrel rendelkező, kizárólag módszertani központként működő szervezet nem jellemző sem Európában, sem azon kívül. Sok esetben a hasonló funkciók más, jobbra szolgáltató tevékenységet is végző vagy ernyőként is működő szervezeten belül található meg. Előfordul, hogy egyetem falai között működik intézet hasonló célokkal és tevékenységi körrel, vagy rehabilitációs intézet ad otthont tudásközpontnak is. A vizsgált szervezetekre többségében jellemző a virtuális térben való aktív működés, a hálózati jelleg, a tudásmegosztás hangsúlyossága, a szolgáltatásokban a személyközpontú megközelítés, partnerségek működtetése az adott országon belüli és nemzetközi együttműködések keretében, valamint az összes érdekeltre való odafigyelés.

A különféle szervezetek tanulmányozása során talált információk részben megerősítik az OMK kialakításával kapcsolatban eddig született elképzeléseket, részben pedig új ötletekkel, javaslatokkal szolgálnak.

2. Európa

Ha nemzetközi kitekintést teszünk a foglalkozási rehabilitáció témakörében, feltétlenül érdemes néhány pillantást vetni azokra az európai szervezetekre, ernyőszervezetekre is, amelyek hosszú ideje megbízhatóan működnek. Vállalt céljaikat, szervezeti struktúrájukat, tevékenységi körüket, és célcsoportjukat megvizsgálva hasznos információk nyerhetők a kialakítandó OMK számára.

2.1.1. European Association of Service Providers for Persons with Disabilities

Elsőként az **EASPD-t (European Association of Service Providers for Persons with Disabilities <http://easpd.eu/en>)** érdemes közelebbről megvizsgálni. Ez olyan szövetség, amely a fogyatékos személyek számára szolgáltatást nyújtó több mint 10000 szervezetet és ernyőszervezeteiket képviseli Európában. Honlapjuk meglehetősen informatív, a szervezettel és tevékenységével kapcsolatos minden fontos tudnivaló megtalálható rajta. Kiderül, hogy a szervezet legfontosabb célja, hogy jó minőségű szolgáltatásrendszer révén támogassa a fogyatékos személyek egyenlő esélyű hozzáférését. A honlapon található szlogenjük is alátámasztja ezt a célt: „Improving services Improving lives” („Jobb szolgáltatásokkal a jobb életért”) Jelmondatuk: „Építsük fel mindenki Európáját!” (Let’s build a Europe for all!) Víziójukat a fogyatékosok helyzetére vonatkozó általános európai értékek mentén alkották meg. Elkötelezetten képviselik azt, hogy mindenkit megillet az azonos alapokon történő alapvető emberi jogok gyakorlásának lehetősége. A szervezet elkötelezett a nyílt, részvételen, elszámoltathatóságon alapuló, hatékony és koherens működés mellett.

Tevékenységeiket az alapelveknek megfelelően

- a felhasználók aktív részvétele jellemzi a szolgáltatások kialakításának és nyújtásának folyamán;
- a „jó kormányzás” elveinek beépítése a működésbe;
- középpontba helyezik a szolgáltatások hozzáférhetőségét, elérhetőségét, megfizethetőségét és alkalmazkodóképességét (rugalmasságát).

Tevékenységük a Fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény maradéktalan végrehajtására, kiváló minőségű, kliensközpontú szolgáltatások hatékonyan és jól hasznosuló, valamint elszámoltatható módon történő ellátására irányul. Figyelemre méltó azonban, hogy céljaik között nem csak a fogyatékos személyek helyzetének javítása szerepel, hanem szem előtt tartják a szolgáltatásokat nyújtó dolgozók méltányos munkakörülményeinek és élethosszig tartó tanulása lehetőségének biztosítását is.

A kialakítandó OMK számára több szempontból megfontolandóak lehetnek az EASPD stratégiájának prioritásai: az európai hatókörű szervezet székhelye Brüsszelben található, és stratégiai kérdésnek tartják a szervezet számára fontos területeken az uniós **politikára történő hatásgyakorlást**, továbbá a **folyamatos tájékoztatás biztosítását** a szervezet saját maga és tagjainak számára. A harmadik stratégiai elem **az innováció folyamatos serkentése**, elősegítése a szolgáltatások minden szintjén egész Európában. A szervezet sikeresen támogatja tagjait az Európai Unió által finanszírozott kutatási projekteknél való részvételi lehetőségek tekintetében. Koordináló szerepet vállal, vagy partnerként vesz részt, így az évek alatt jelentős tapasztalatot szerzett projektek sikeres megvalósításában. Ezeket a tapasztalatokat tagjai támogatására használja fel, például projektgeneráló műhelymunkákat szervez számukra. Ezen túlmenően az EASPD biztosítja tagjai számára az egymástól való tanulás lehetőségét, és olyan jó gyakorlatok megosztását, melyek válaszként szolgálhatnak a szociális szolgáltatásokkal szemben jelentkező folyamatos kihívásokra. Nagy jelentőséget tulajdonítanak annak is, hogy szervezeteik saját hazájukban országos szintű összefogásra törekedjenek. Ennek érdekében megcélozták tagjaik együttműködési készségeinek fejlesztését, elősegítve azt is, hogy projekt-partnerségek létesüljenek közöttük.

Az EASPD vezetői testülete három évenként Stratégiai fókuszokat állapít meg, amelyeket a szervezet adott időszakra jellemző tevékenységei jelölnek ki. A jelenleg 2011-2014-es időszakra érvényben lévő fókuszok egyrészt kiterjednek természetesen az ENSZ Egyezményben foglaltak lehető legnagyobb mértékű megvalósítására, másrészt a gazdasági válság szolgáltatásokat érintő negatív hatásai ellen való küzdelemre, különös tekintettel a forráshiányra, valamint az alkalmatlan/kedvezőtlen irányú szakpolitikákra.

A jelenlegi stratégia legfontosabb tíz célja közül néhány érdemes arra, hogy akár az OMK stratégiai céljai között is szerepeljen. Ezek között megemlíthető az a törekvés, hogy terjedjen és egyre inkább természetessé váljon a szektorban tevékenykedők modern technológia által biztosított eszközhasználata, és hogy a partnerség, az együttműködés egyre jellemzőbbé váljon. Utóbbi megvalósítható

projektekben, célzott tréningeken való részvétellel, továbbá az EASPD és a tagok közötti rendszeres és minőségi kommunikációval. További célként jelenik meg a projekt-forrásoktól való fokozatos függetlenedés, és ezzel párhuzamosan az a szándék, hogy az érdekeltek számára érthetővé tegyék a szociális és egészségügyi szolgáltatások finanszírozásának növekvő sokszínűségét. Elgondolkodtató az a stratégiai hangsúly, amely szerint az EASPD önmagát, mint munkaadói hálózatot is definiálja. A közösségi alapú támogatásra épülő modellek továbbfejlesztése szintén kiemelt cél a jelenleg zajló hároméves ciklus stratégiájában. (<http://www.easpd.eu/en/content/our-strategy>)

Az EASPD független, demokratikus és részvételen alapuló szervezet, melyet egy szakmai team működtet, irányítását pedig egy végrehajtó bizottság, egy vezetőtestület és a közgyűlés végzi. A testületekbe négyévente választják a tagokat. Feladataik közé a stratégiai irányok kijelölése, a szervezet munkájának irányítása, illetve a működés zavartalan biztosítása tartozik.

A szolgáltatók számára legfontosabb négy területen Állandó Bizottságok keretében zajlik a tematikus munka. Létezik Kiterjesztési Állandó Bizottság, amely a Közép-, Kelet- és Dél-kelet Európában tevékenykedő szolgáltatók érdekeit igyekszik előmozdítani, és támogatni őket kapacitásaik növelésében. Az Oktatási Állandó Bizottság egy mindenki számára nyitott oktatási rendszer fejlesztéséhez járul hozzá. A Foglalkoztatási Állandó Bizottság napirendre tűz minden olyan témát, amely a fogyatékos személyek nyílt munkaerő-piacon való foglalkoztatási esélyeinek és lehetőségeinek növeléséhez tartozik. A politikai hatásokkal foglalkozó csoport figyelemmel kíséri és igyekszik befolyásolni a fogyatékos személyekkel foglalkozó és általában a szociális szektort érintő európai politikát és jogalkotást.

A szervezetben működnek még „Kiemelt téma csoportok”, melyek olyan konkrét kérdésekkel dolgoznak, mint az önálló életvitel, közösségi inklúzió, humán erőforrás fejlesztés, illetve személy-központú technológia.

Az EASPD nem csupán tagjait bíztatja az együttműködésre és partnerségek kiépítésére, hanem maga is számos partnerrel kooperál céljai elérése érdekében. Európai szintű szervezet lévén kapcsolatban áll minden fontos uniós grémiummal, melyek szerepet játszanak a fogyatékosügyben, illetve számos, szociális ágazatban tevékenykedő szerveződéssel Európa-szerte.

A honlapon külön fül alatt található azok a témák, amelyek a szervezet tevékenységében különösen nagy hangsúlyt kaptak az elmúlt években. Az ezekkel kapcsolatos munkát, projektek kivitelezését, kutatásokat és szakpolitikával kapcsolatos tevékenységeket az EASPD, állandó bizottságai és témacsoportjai végezték. Ezek a témák a fentiekén túl lefedik az inkluzív oktatás, minőségi szolgáltatás, finanszírozás és a felhasználók bevonásának kérdését.

Az EASPD honlapja jól áttekinthető, mindenki számára érthető nyelvezeten készül, igyekszik tömören, lényegre törően összefoglalni célcsoportjuk és az érdeklődők számára is az aktualitásokat. A menüben a szokásos pontokon kívül külön jelenik meg a Policy menüpont, amely alatt minden, a fogyatékosüggyel és szociális szolgáltatással kapcsolatos uniós szabály megtalálható.

2.1.2. European Union of Supported Employment

Az EASPD-nek is tagja az **European Union of Supported Employment (EUSE)** <http://www.euse.org/>, amely a támogatott foglalkoztatás területén 1993 óta működő legjelentősebb európai civil szervezet. Az EUSE irányítását Tanács látja el, amelybe minden tagország két képviselőt delegál. A Tanács nevezi ki az elnököt és a négy alelnököt. Minden országnak egy szavazata van.

A támogatott foglalkoztatással kapcsolatos általános célok elérésének érdekében az információcsere, és a támogatott foglalkoztatás területén fellelhető jó gyakorlatok megismerése és terjesztése, valamint modell értékű szolgáltatások fejlesztése tartozik a szervezet fő vállalásai közé. Platformot biztosít más szervezetekkel való hálózatosodáshoz Európán belül és világszerte. Tevékenységei között szerepel a kétévenkénti konferenciaszervezés, e-mailes információ megosztás, a honlap működtetése, egy projektben finanszírozott hírlevél elkészítése és terjesztése, új országos szervezetek létrejöttének támogatása, fogyatékos személyek szakképzéshez és foglalkoztatáshoz való hozzáférése érdekében végzett lobbiszerű tevékenység, valamint jó gyakorlatnak alkalmas modellek felkutatása és fejlesztése személyzeti képzés, minőségi standardok, önértékelés, kapacitásbővítés és jogalkotás témákban.

Az EUSE honlapja néhány általános információn kívül elsősorban szakmai anyagokat kínál a támogatott foglalkoztatás témájában, kezdve a fogalom definíciójától a folyamat részletes leírásán, minőségi standardokon és az etikai irányelveken át egészen egy sor állásfoglalásig. Szabadon hozzáférhető továbbá számos letölthető segédanyag, úgy nevezett How To Guide, illetve eszköztár, jegyzőkönyvek, hírlevelek és a szervezetben született publikációk.

2.1.3. Scottish Union of Supported Employment (Nagy-Britannia, Skócia)

Az európai szervezetek után az országos szintűek közül a skóciai **Scottish Union of Supported Employment (SUSE)** honlapja (<http://www.susescotland.co.uk>) került górcső alá.

A SUSE ernyőszervezet, amely a támogatott foglalkoztatás, társadalmi inklúzió és a hagyományosról a közösségi alapú támogatásra való áttérés érdekében fellépő állami, magán és önkéntes testületeket fogja össze. 1995-ös alakulását követő első három évben önkéntesek működtették, akik igen sokat tettek azért, hogy megteremtsék az infrastrukturális feltételeket. Ezt követően 1998-ban 138.000 fontos támogatást nyertek el a Nemzeti Lottótól. Jelenleg a szervezet önkéntes testülete határozza meg működését, amely alkalmazottak nélkül zajlik.

A vezetőtestület tagjai jelentős szerepet vállalnak a támogatott foglalkoztatás politikájának és stratégiájának terjesztésében és fejlesztésében Skóciában. A szervezet jelentősen fejlődött, profilja bővült az elmúlt években is. Ezek eredménye többek között a honlap és a csak tagok számára elérhető, tanulást, fejlődést segítő portál létrehozása, négy teljes hálózatot érintő találkozó évente,

évi egy konferencia, az EUSE tagság, valamint esélyegyenlőségi tréningek szervezése munkaadók és szakemberek számára. Készítettek továbbá esettanulmányokat, videót és különböző letölthető anyagokat a támogatott foglalkoztatás témájában. Meggyőződésük, hogy a támogatott foglalkoztatás iránti érdeklődés soha nem volt ilyen élénk, mint manapság, és ezt igyekeznek kihasználni és élenjárni a modell fejlesztésében és a szélesebb közönség számára történő eljuttatásában.

Céljaik között szerepel továbbá a támogatott foglalkoztatás koncepciójának és gyakorlatának segítése és fejlesztése Skóciában, valamint a professzionális, kiváló minőségű szolgáltatások hozzáférhetőségének biztosítása. Olyan szakmai közösségnek definiálja magát, amely mindenkit támogat, aki a szektorban tevékenykedik, miközben arra törekszik, hogy elismertesse a támogatott foglalkoztatást, mint főáramba tartozó szolgáltatást.

Mindezt az alábbi tevékenységek révén kívánják elérni:

- tudatosság növelése,
- széleskörű tájékoztatás,
- a tagok fejlődésének támogatása,
- hálózati támogatás,
- politika kidolgozásában való részvétel és lobbizás tevékenység,
- kutatás,
- oktatás, képzés és minőségi standardok kidolgozása.

A SUSE demokratikus, tagsága által működtetett szervezetként igyekszik tevékenykedni. Ennek érdekében jöttek létre a helyi hálózatok, melyek keretében a tagok ott, helyben felmerülő kérdéseket vitathatnak meg. Jogi formája company limited by guarantee (a magyarországi Zrt-hez hasonlóként határozza meg egy jogi kérdésekkel foglalkozó portál), ennek megfelelően Igazgatótanácsa van, melynek 15 tagját a Helyi Hálózatok tagjai jelölik, és az éves Közgyűlésen választják meg őket. Skócia-szerte hat Helyi Hálózat található, melyek a helyi igények szerinti témákat vitatnak meg. A Közgyűlés rendszeresen ülésezik, és ezeken az alkalmakon országos szintű kérdések kerülnek fókuszba, illetve a szervezet működését érintő általános témák. Minden ülésre meghívnak egy vendégelőadót, aki a támogatott foglalkoztatás egy adott, a hallgatóságot érdeklő kérdéséről tart előadást.

A szervezet honlapja gazdag, karbantartott, frissített (a tanulmány készítésének időpontjához közeli, 2013. októberi bejegyzés, feltöltés is olvasható), bár található rajta ismétlődések, és ezeken belül ellentmondások is felfedezhetők. A menüpontok általában egy rövidebb-hosszabb, egyszerű nyelven íródott bevezetővel indulnak, amelyek összefoglalják, magyarázzák, illetve kontextusba helyezik a tartalmat.

A SUSE honlapján helyet kapnak különféle kutatások eredményei, letölthető tanulmányok is.

Figyelemre méltó, hogy nem csupán saját tagjaik és szakmabeli érdeklődők számára informatív a honlap, hanem gondoltak a munkaadókra is. Felhívják figyelmüket a számos előnyre, mellyel a fogyatékos, illetve megváltozott

munkaképességű munkavállalók foglalkoztatása jár. A munkáltatók számára külön menüpontban helyeztek el fontos információkat, segédanyagokat, melyek között kérdőívek is találhatóak. Egyik kérdőív kitöltésével például az érdeklődő munkaadó azt mérheti fel, hogy cége mennyire felel meg az esélyegyenlőségi kritériumoknak („Munkahelyi sokszínűség audit” <http://www.susescotland.co.uk/media/19449/7%20sample%20diversity%20audit.pdf>). A kérdések a cég működésének különböző területeire terjednek ki, így például a szervezeti kultúrára, az álláshirdetésekre, a toborzás és kiválasztás gyakorlatára, illetve az állásinterjú kérdéseire is. Külön kiemelésre érdemes az, hogy a diszkrimináció ellenességét olyan nézőpontból képviseli, amely nem tilt, nem „felszólít”, hanem pozitív megközelítéssel, a sokszínűségekre helyezve a hangsúlyt, hívja fel a figyelmet az egyenlő bánásmód fontosságára. Megtalálható még többek között egy glosszárrium, amely a munkahelyi sokszínűséggel, egyenlő bánásmóddal kapcsolatos legfontosabb fogalmakat magyarázza el közérthetően. Mindezeket áthatja a munkaadók iránti teljes tolerancia, hiszen tisztában vannak azzal, hogy a cégeknek nem könnyű különböző háttérű dolgozókat toborozni. Viszont biztosítják őket a honlapon keresztül is arról, hogy van segítség a kérdésben, hiszen Skócia-szerte található szervezetek, amelyeknek elsődleges célja az ilyen helyzetekben való támogatásnyújtás. A honlap másik igazán érdekes menüpontja az Esettanulmányok, ahol egyéni, szolgáltatói vagy céges szempontból mutatnak be sikertörténeteket. A Személyre szabás menüpont alatt az egyenlőségen alapuló, teljes jogú állampolgárság elérésére lehetőséget adó önrányított személyi támogatással kapcsolatban található számos információ.

2.1.4. Centre for Mental Health (Nagy-Britannia, Anglia)

Struktúrájában és céljait tekintve számos párhuzam vonható a kialakítandó OMK és a londoni **Centre for Mental Health** (<http://www.centreformentalhealth.org.uk>) között. A szervezet társasági formája a skóciai SUSE-hoz hasonlóan company limited by guarantee, és számos támogatót tudhat magáénak. 2013-2014-re három kulcstámogatót nevez meg a honlap, de projektjeik finanszírozásában segítségükre van számos szervezet, köztük az Egészségügyi Minisztérium is, például.

A Centre for Mental Health 1985-ben jött létre, akkor még Pszichiátriai Kutató-és Fejlesztő Csoport elnevezéssel. A szervezetet a független Gatsby Jótékonyági Alapítvány hozta létre, azzal az alapvető céllal, hogy a mentális egészséggel foglalkozó tudományos képzést és kutatást, valamint az előrevivő eredmények megjelentetését támogassa. Mindezen tevékenységekkel a rászorulóknak segítségét célzották. Az Alapítvány 2010-ig éves támogatásokkal finanszírozta a szervezetet. Kezdetben kis létszámú csoport dolgozott egy kórházi irodában, majd 1989 után költöztek át arra a helyre, ahol jelenleg is működnek. Több lépcsőben történt

átalakulást követően, 2006-ban került a hangsúly a mentálhigiénére és foglalkoztatásra. 2010-től viselik a Centre for Mental Health nevet.

Tevékenységüket a mentális problémákkal küzdő személyek életminőségének biztosításával összefüggő felelősség vezérli. Elsősorban a szociális ellátás területén és mentálhigiénével foglalkozó szakemberekkel, politikai döntéshozókkal és munkáltatókkal dolgoznak együtt. Mentális problémákkal küzdő személyeknek nem nyújtanak közvetlenül szolgáltatást, de a honlapon ők is találnak hasznos információt a Help & Advice menüpont alatt. Részletes intézmény- és szervezetlistát helyeztek itt el elérhetőségekkel, melyek közül a választást a tevékenységi kör rövid leírása könnyíti meg. A segítséget kínáló szervezetek nagyon széles spektrumot fednek le, közöttük megtalálhatók a vészhelyzetben felhívható segélyvonalat működtetők, különböző fogyatékos csoportokat célzó szolgáltatók, fogvatartottakkal és családjakkal foglalkozók, de pénzügyi és jogi tanácsot biztosító szervezetek, intézetek is. Magánszemélyek számára a mentális egészség megtartása érdekében tehető pozitív lépésekhez adnak ötleteket, illetve hasznos tanácsokat azok számára, akik mentális betegségből felgyógyulva térnek vissza a munkába.

A központ 21 állandó munkatárssal működik, akik többnyire fotóval, a szervezetnél betöltött pozíciójuktól függetlenül, ábécé sorrendben jelennek meg a honlap megfelelő menüpontja alatt. A menedzsment mellett dolgoznak kutatók, szakmapolitikával foglalkozó munkatársak, programvezetők, forrásteremtéssel, adománygyűjtéssel foglalkozó és külső kapcsolatokért felelős munkatársak. Szinte minden munkatárs esetében olvashatunk röviden a szakmai életútjáról, illetve a szervezetben végzett tevékenységéről, felelősségi köréről. Ezáltal személyessé válik a bemutatkozó oldal, és biztosítja a honlap látogatóit arról, hogy „megközelíthető hús-vér emberek” tevékenykednek a központban. Az állandó munkatársak mellett három nemzetközi és három brit levelező tagja is van a szervezetnek, akikről szintén olvashatók információk a megfelelő fül alatt.

A központ tevékenységét nyolctagú kuratórium felügyeli, melyben a központ különféle tevékenységi területein jártas, nagy társadalmi elismertségnek örvendő személyek találhatók. A munkát három tiszteletbeli elnökhelyettes és két „nagykövet” is segíti. Utóbbiak önkéntes felajánlás alapján, a mentális problémákkal küzdők életminőségének javítása iránti elkötelezettséggel, gazdag tapasztalatukkal és tudásukkal járulnak hozzá a központ tevékenységéhez.

A Centre for Mental Health a kutatáson kívül számos eseménynek a szervezője vagy valamilyen módon résztvevője. A publikus, közlegő nagyobb események rövid leírása aktualizálva megtalálható a honlap Események menüpontja alatt, kiegészítve azzal, hogy több kisebb rendezvényük szűkebb kör számára meghívásos alapon érhető el. A nagyobb események között található szimpóziumok, konferenciák, többségében azzal a deklarált céllal, hogy együttgondolkodásra, adott esetben kényes témák megvitatására készítsék a mentálhigiéne területén érdekelt különféle szereplőket, így például szakembereket, döntéshozókat, szakértőket és magukat az érintetteket.

A központ rendkívül aktív publikációs tevékenységet fejt ki, a letölthető tanulmányok megjelenési idejük szerinti sorrendben találhatóak meg, de kereshetők témák szerint is (a központ kiemelt tevékenységi területei részletesen ld. a következő bekezdésben). Több 2013. októberben született anyag olvasható, és havonta általában legalább kettő, vagy annál több új megjelenés van. A letölthető verziók minden esetben ingyenesek, néhány kiadvány, térítés ellenében megrendelhető nyomtatott formában is.

A honlapon hét témát jelölnek meg, mint tevékenységi területeket: Büntető igazságszolgáltatás, Igazságügy; Foglalkoztatás; Regeneráció; Gyermekek; Mentálhigiéné és testi egészség; Policy, valamint Munkahelyi tréning.

A téma-fülek alatt minden esetben található egy szakmapolitikai összefoglaló az aktuális háttér ismertetésével, hírekkel, letölthető jelentésekkel, statisztikákkal. Bizonyos esetekben a témát jelölő fogalom definícióját is megadják. Az almenü pontjai pedig lefedik azokat a területeket, melyeken a központ tevékenységet fejt ki a nagy témán belül. Tartalmas, több esetben meglehetősen részletes ismertető, jelentős mennyiségű információ – gyakran továbbkattintási lehetőségekkel - található egyszerű, közérthető nyelvezeten a címszavak alatt.

Izgalmas a központ munkahelyi tréningre vonatkozó kezdeményezése, amelynek háttérében az a kutatásokkal bizonyított tény áll, hogy a mentális problémákkal kapcsolatos költségek a cégek büdzsójét több mint 1000 font/fővel terhelik évente. A mentálhigiénére irányuló nagyobb figyelem a munkahelyeken, és az azzal kapcsolatos kérdések sikeres menedzselése, számítások szerint ezeknek a költségeknek mintegy 30%-os csökkentésével járhatnak. Ennek ellenére Nagy-Britanniában meglehetősen csekély figyelem jut a mentálhigiéné kérdésekre a munkáltatók részéről, tudatosságról pedig szinte egyáltalán nem beszélhetünk. A Centre for Mental Health által az ausztrál Beyondblue (<http://www.beyondblue.org.au>) program alapján kidolgozott, képzett mentálhigiéné szakemberek által tartott munkahelyi tréning segít a vezetőségnek, illetve a dolgozóknak abban, hogy felismerjék a gyakori mentálhigiéné problémák korai figyelmeztető jeleit, és képesek legyenek támogatni az azokban érintett munkatársakat. Négyféle tréninget dolgoztak ki, melyek célcsoportjai az egy szervezetben belül dolgozó különböző csoportok. A tréningprogram bevezetését pilotként való tesztelés előzte meg, melynek során gyűjtötték a visszajelzéseket, majd hat hónap elteltével hatásvizsgálatot végeztek. Referenciáik között megtalálható például a BBC Learning, a Királyi Postaszolgálat, a Rolls-Royce tengeralattjáró üzletága és az Egészségügyi Minisztérium is.

2.1.5. REHADAT (Németország)

Németországban a kölni székhelyű Német Gazdasági Intézet (Institut der Deutschen Wirtschaft Köln) egyik projektje keretében jött létre és működik a **REHADAT** (<http://www.rehadat.info/de/>) elnevezésű portál, amely a foglalkozási rehabilitáció információs rendszereként hivatott működni. Fogynakossággal és

foglalkozási rehabilitációval összefüggő tudnivalókat, híreket és információkat tesz közzé, így többek között megtalálhatók rajta segédanyagok, szakirodalom, kutatási és jogi anyagok, gyakorlati példák leírása, de címlisták, valamint műhelyekkel és szemináriumokkal kapcsolatos információk is. A portál összes adata minden érdeklődő számára szabadon hozzáférhető, működését pedig a Szociális- és Munkaügyi Minisztérium támogatja. A tartalmi fejlesztésért egy olyan testület felel, melynek tagjait 13 intézmény delegálja, egyik természetesen maga a minisztérium, illetve többek között a Szövetségi Munkaügyi Hivatal, a Szövetségi Rehabilitációs Egyesület, a Németországi Szociális Szövetség, és a Szövetségi Önsegítő Egyesület stb.

A REHADAT további öt tematikus honlapot is üzemeltet, valamint a munkaadók rendelkezésére áll még a REHADAT-Elan program. Utóbbi tartalmaz egy rehabilitációs hozzájárulás kalkulátort, csakúgy, mint a hazai Foglalkozási Rehabilitációs Tudástár elnevezésű portál, de tovább könnyíti a munkaadók dolgát azzal, hogy azonnal kitölthető és elektronikusan elküldhető vagy kinyomtatható a kapcsolódó, kötelező beadású nyomtatvány is. Ez azt jelenti, hogy szemben a hazai kalkulátorral, nem csupán tájékoztató jellegű adathoz jut hozzá az érdeklődő cég, hanem néhány kattintással „ügyintézésre” is van lehetősége.

Egy másik alhonlap a fogyatékos emberek életét különböző területeken – pl. szabadidő, munkahely, háztartás, kommunikáció stb. - megkönnyítő segédeszközök választékát mutatja be. Az érdeklődők teljesen ingyenes és pártatlan tájékoztatáshoz juthatnak hozzá, ám a portálon keresztül vásárlásra nincs lehetőség.

A REHADAT-talentplus a munka világa és a fogyatékos személyek, valamint a foglalkozási rehabilitáció területén működő intézmények, tanácsadók felülete, illetve megtalálható itt egy glosszárium is, amely tartalmazza minden fontos fogalom magyarázatát. A munkaadókat támogatási lehetőségek felsorolása és egy sor háttéranyag segíti, a munkavállalók pedig ajánlatokat, illetve őket érintő támogatási lehetőségeket találnak a nekik szóló fül alatt.

A REHADAT-Bildung bemutatja a szakmaválasztáshoz és szakképzettség megszerzéséhez vezető különböző utakat fiatalok és segítők, pedagógusok számára. Az aloldal tartalmaz szakmaismertetőt, érdeklődési és egyéb, szakmaválasztást segítő tesztek, felnőttek számára hosszabb inaktív periódust követő továbblépési lehetőségeket, a pedagógusokat pedig az átvezetéssel kapcsolatos információkkal segíti. Mindenki számára hasznos a témával kapcsolatos fogalommagyarázat.

A REHADAT-Forschung kutatási portál áttekintést nyújt az országban a fogyatékos emberek inklúziójának és munkaerő-piaci részvételének témájában lezárt és éppen zajló fejlesztő projektekről. Tematikus kereső segíti az érdeklődők tájékozódását a bemutatott projektek között. Az adatokat minden esetben a projektet megvalósító intézet biztosítja. Új projektekkal való bejelentkezésre is van természetesen lehetőség.

A REHADAT-Statistik a fogyatékos emberek munkaerő-piaci részvételével, képzésével, és az elérhető szolgáltatásokkal kapcsolatos statisztikákhoz lehet hozzáférni.

2.1.6. Vakakupiai Rehabilitációs Központ (Litvánia)

A litván **Valakupiai Rehabilitációs Központ** (<http://www.reabilitacija.lt>) 2002 óta nyújt fogyatékos személyek számára foglalkozási és orvosi rehabilitációs szolgáltatásokat. Az intézménynek köszönhetően átfogó rehabilitációs modell, standardizált értékelési módszerek és a szakmai készségek fejlesztését segítő program, valamint innovatív, moduláris rendszerű szakképzési program teszi lehetővé a fogyatékos személyek javuló foglalkoztatási eredményeit. Az intézmény rendszeresen vesz részt nemzetközi együttműködésekben, kiterjedt kapcsolati hálóval működik, és aktív nemzetközi projektek jó gyakorlatainak átvételében a fogyatékos személyek társadalmi integrációjának érdekében. A VRC több európai szervezetnek tagja, így például a Workability Europe-nak és az European Platform for Rehabilitation (EPR) nevű szervezetnek is. Az intézmény 2010-ben 5 évre megkapta a foglalkozási rehabilitációs módszertani központ státuszt a Fogyatékosügyi Minisztérium Tanácsának javaslatára. A honlapon a Szolgáltatások menüpontban szerepel a módszertani központ, de sajnos az angolul látható információk nem túl részletesek és nem frissítettek. 2010-re vonatkozó, lezárt, illetve 2011-re vonatkozó folyamatban lévő tevékenységeket jelenít meg. Az olvasható, hogy a Tanács, szerződést köt a módszertani központtal, és az intézmény az abban foglaltak szerint működik. A 2010-ben elvégzett tevékenységek között szerepeltek

- kutatások (foglalkozási rehabilitációs jó gyakorlatok és fogyatékos személyek helyzete a munkaerő-piacon, valamint a foglalkozási rehabilitációs igények Litvániában témájában),
- cselekvési terv készítése a foglalkozási rehabilitációs szolgáltatások fejlesztése céljából,
- rehabilitációs szakemberek számára kompetencia-fejlesztő program fejlesztése és a tréning megszervezése,
- más foglalkozási rehabilitációs szolgáltatókkal való együttműködés,
- intézkedések kidolgozása a foglalkozási rehabilitáció területén működő szolgáltatók által alkalmazott módszerek és programok fejlesztésének és implementációjának érdekében,
- „Elhelyezkedési támogatás” program fejlesztése,
- foglalkozási rehabilitációs szolgáltatások minőségi kritériumainak és értékelésének kidolgozása helyi szolgáltatók részére,
- információk publikálása és terjesztése.

A honlapon az is olvasható, hogy a VRC jó gyakorlatának disszeminálása szélesebb körben is megtörténik, így az eljut más helyi szolgáltatókhoz, munkaadókhoz, más érdekeltekhez és a helyi közösséghez is.

A 2011-es terv alapján folytatódtak a kutatások és számos más tevékenység is (képzések szervezése, információ terjesztése), valamint megjelent néhány új is. A kutatások kiterjednek például arra, hogyan lehet a foglalkozási rehabilitációban

már részt vett személyek motivációját és foglalkoztatási hatékonyságát növelni. További tevékenységek:

- egységes adatgyűjtésre vonatkozó javaslatok összeállítása a foglalkozási rehabilitáció területén működő intézmények számára,
- a 2012-re szóló terv elkészítése a foglalkozási rehabilitációs szolgáltatások továbbfejlesztésére, valamint a szolgáltatások minőségének biztosítását garantáló programok fejlesztése,
- együttműködések kialakítása, szervezése más szolgáltatókkal, munkaadókkal, valamint foglalkoztatási csereprogramok szervezése,
- a szolgáltatók tevékenységeinek elemzése és a szolgáltatókkal szemben támasztott követelmények átdolgozása,
- egységes követelményrendszer kidolgozása a szolgáltatási fázisok leírásához,
- szolgáltatási díjak kalkulációs módszertanának kidolgozása.

Az is kiderül a honlapról, hogy a szervezetnél EQUASS tréningen vehettek részt foglalkozási rehabilitáció területén működő szolgáltatók munkatársai, és maga a központ rendelkezik ezzel az európai minősítéssel.

A fentieknél bővebben angolul sajnos nem érhető el információk, és angol nyelven a legfrissebb bejegyzés 2012-ből származik. A honlap azonban él, amit az bizonyít, hogy litván nyelven friss, 2013-as dátumozással is olvashatók feltöltések.

2.1.7. Vates Alapítvány (Finnország)

A finn **VATES Alapítvány** országos hatáskörű, hálózatokat (<http://www.vates.fi/en>) működtető szervezet. Az Alapítvány 1993-ban jött létre, fogyatékos személyek és más hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatása és szakképzéshez jutása érdekében tevékenykedő szakértők közreműködésével. A szervezet célja a fogyatékos személyek nyílt munkaerő-piacon történő foglalkoztatásának, és a szociális foglalkoztatók működési lehetőségeinek elősegítése. Jelenleg 35 fogyatékos személyek ügyeivel foglalkozó háttérszervezete – hálózati tagja – van, amelyek országos lefedettséget biztosítanak regionálisan működő egyesületeikkel, valamint szociális és munkaerő-piaci szolgáltatókkal. Együttműködő partnereik körét is az alternatív foglalkoztatás területén működő, lobbizási tevékenységet végző szervezetek, önkormányzatok, oktatási intézmények és a szervezet tevékenységének szabályozásában érintett minisztériumok teszik ki. A hálózat működtetése mellett tevékenységi körükbe tartozik foglalkoztatási rehabilitációs módszertan, valamint képzések és tanácsadás fejlesztése, kutatások lebonyolítása és projektek megvalósítása. Az Alapítvány működteti továbbá a finnországi Szociális Vállalkozások honlapját is.

Az Alapítvány több fontos nemzetközi szervezetnek is aktív tagja, így a világ legnagyobb, fogyatékos személyek számára szolgáltató szervezeteket tömörítő

Workability International-nek, és csatlakozott ennek európai regionális szervezetéhez, a Workability Europe-hoz is. Tagja még a fent bemutatott EUSE-nek és CEFEC-nek (Confederation of European Social Firms, Employment Initiatives and Social Cooperatives). Az Alapítvány természetesen jelen van partnerként számos nemzetközi projektben, és együttműködik a fentiekén kívül több nemzetközi szervezettel a fogyatékos személyek foglalkoztatása érdekében.

3. Európán kívüli szervezetek

3.1.1. Employment and Disability Institute (New York, USA)

Európából kitekintve a New-Yorkban található Cornell University ILR School-on belül (School of Industrial and Labour Relations) található **Employment and Disability Institute** (Foglalkoztatás és Fogyatékoság Intézet) (<http://www.ilr.cornell.edu/edi/index.cfm>) működésének, tevékenységeinek rövid bemutatása következik. Az EDI működésének több mint 35 éve során elköteleződött a fogyatékos személyek foglalkoztatásának elősegítése mellett. Kutatási tevékenységet végez, oktatást-képzést nyújt, valamint telefonos és online tanácsadást kínál a témában. A tevékenységek finanszírozása szövetségi, állami és magán forrásokból történik. Az intézet kétfős vezetőséggel és 36 munkatárssal működik. A munkatársak között többségében kutatókat, kutatási asszisztenseket, web-fejlesztőket, projekt koordinátorokat és projekt asszisztenseket találunk.

A kutatói team tagjai a legkülönbözőbb szakmai háttérrel rendelkeznek, így van közöttük rehabilitációs pszichológiában, szervezeti pszichológiában, munkagazdaságtanban, szociológiában és alkalmazott statisztikában jártas szakember is. Kutatásaikban hangsúlyos téma például az érdekeltekkel való együttműködés és a kutatási eredmények hasznosíthatósága, hasznosítása.

Az intézet szolgáltatási menüpontjának ismertetője szerint az EDI elsődleges forrásnak számít, ha cégek, politikai döntéshozók, szövetségi vagy állami hivatalok, oktatási intézmények, szakszervezetek vagy szolgáltatók keresnek fogyatékos személyek foglalkoztatásával, társadalmi inklúziójával kapcsolatos információkat. Ennek megfelelően az intézet munkatársai rendszeresen folytatnak konzultációkat döntéshozókkal, fogyatékos emberek képviselőivel, illetve rehabilitációs programokban jártas szakemberekkel. Az EDI-nál meglévő tapasztalat és szakértelem ad lehetőséget arra, hogy a politikai programok gyakorlatba ültetésével, operacionalizálásával is foglalkozzanak.

Különböző interaktív honlapokon nyújtanak információkat és kínálnak online tanácsadást az érdeklődőknek. A felkínált lehetőségek között szerepel például online kurzus személyre szabott oktatás- képzéstervezés témában (<http://ilr-edi-1.ilr.cornell.edu/PCP/index.cfm>)

3.1.2. Institute on Disability (New Hampshire, USA)

„Nincs semmi a hernyóban, ami arról árulkodna, hogy egyszer pillangó lesz belőle.”
(forrás: IOD honlap)

Minden aloldalon a fentihez hasonló, gyakran híres emberektől származó idézet olvasható az amerikai IOD honlapján.

Az **Institute on Disability (IOD)** (<http://www.iod.unh.edu>) az University of New Hampshire fogyatékosághoz kapcsolódó kérdésekkel foglalkozó intézete, az egyetem egyik fakultása, melyet 1987-ben alapítottak. Az intézet tagja egyébként az AUCD-nek (Association of University Centers on Disabilities) amely összefogja az ilyen jellegű egyetemi szervezeteket az Egyesült Államokban. Ez a szövetség 1963 óta munkálkodik azon, hogy a fogyatékos személyek a társadalom teljes értékű tagjaiként élhessenek. Tagjai, az egyetemi központok, a területen érdekelt minden szereplővel keresik az együttműködést, így partnereik között megtalálhatók maguk a fogyatékos emberek, családjaik, állami és helyi önkormányzati szereplők, közösségi szolgáltatók, amelyek biztosítják a fogyatékos személyek számára a képzéseket, technikai segítséget, továbbá kutatásokat végeznek, és gondoskodnak a tájékoztatásról, az információ megosztásról. Ezek a központok kulcsszerepet vállaltak minden fogyatékosügyet érintő kezdeményezésben az elmúlt negyven évben. Számos terület közvetlenül részesedett a központok tevékenysége révén megszületett eredményekből, így többek között a korai fejlesztés, közösségi alapú szolgáltatások, inkluzív oktatás, iskolából munkába való átvezetés, és foglalkoztatás is.

Az IOD célja, hogy egyetemi szintű hangsúlyt kapjon minden olyan, a fogyatékos személyeket és családjaikat érintő téma, amely az érintettekkel kapcsolatos tudás, szakpolitika és ellátási gyakorlatok, szolgáltatások körébe tartozik. Az Intézet vállalt küldetése, hogy a közösségek erősítésével és politikai, szervezeti változások előmozdításával, valamint az ígéretes gyakorlatok, a témához kapcsolódó oktatás és kutatás elősegítésével támogassa az egyenlő esélyű hozzáférést és az esélyegyenlőséget mindenki számára.

Küldetését az alábbi alapértékek, elvek mentén teljesíti:

- Integritás: kapcsolataiban, gyakorlataiban és döntéseiben.
- Vezetés: ígéretes gyakorlatok generálásában és elősegítésében.
- Kiválóság: tevékenységeiben mind az egyének mind a közösség szintjén.
- Szolgálat: közösségek, fogyatékos személyek és családjaik, az anyaintézmény (UNH), a nyilvánosság és mindazok érdekében, akik valamilyen módon érintettek az intézet tevékenységei által.
- Tisztelet: az egyének különböző szerepei, a sokszínűség és különböző nézőpontok iránt.
- Együttműködés: tervezésben, menedzsmentben és általában az IOD tevékenységében.
- Elkötelezettség: a fogyatékos emberek és családjaik életminőségének javítása iránt.

-
- Partnerségek: egyénekekkel, különféle csoportokkal, szervezetekkel, valamint fogyatékos emberekkel és családjaikkal.
 - Nyíltság: a kommunikációban és a döntéshozatalban.

Az Intézetet hattagú vezetőség irányítja, és mintegy 60 fővel dolgozik, akik között különböző szintű kutatók, asszisztensek, programvezetők, projektkoordinátorok, valamint a honlapért és adminisztrációért felelős munkatársak találhatók többek között.

Az IOD rendszeresen szervez műhelymunkákat, tart webináriumokat, mert megalakulása óta egyedülálló forrásként definiálja magát azok számára, akik átfogó, vezetéssel és oktatással kapcsolatos szolgáltatásokat, oktatást, képzést keresnek a fogyatékos személyek sikeres integrációja érdekében. Korszerű, egyre sokszínűbb vezetői tréningek, szakmai fejlődési lehetőségek biztosításával, földrajzi határok nélkül ér el mindig szélesebb rétegeket, egyéni felhasználókat és szakembereket egyaránt. Ezt a funkciót erősíti a témába vágó könyvek árusításával foglalkozó webáruházuk is.

Honlapjukon a szokásos menüpontokon kívül található egy újságíróknak szóló is, ahol a fogyatékossgal kapcsolatos helyes kifejezéseket ismerhetik meg a média munkatársai, illetve számos, a témával kapcsolatos kérdésről tájékozódhatnak források, linkek segítségével.

Az intézet olyan jövőt vizionál, amelyben minden egyén, beleértve a fogyatékos személyeket is, teljes értékű tagjai a közösségüknek, és amelyben feltétel nélkül jutnak személyre szabott támogatáshoz, amely által függetlenségre, produktivitásra és kielégítő életminőség biztosítására nyílik lehetőség számukra és családjaik számára is egész életük során.

Nemzeti Fejlesztési Ügymérség
www.ujszecsenyterv.gov.hu
06 40 638 638

HAGYARORSZAG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.